

جایگاه امنیت و نقش پلیس در تأمین امنیت جامعه اسلامی

با تأکید بر دیدگاه مقام
معظم رهبری (مد ظله العالی)

علی خسروشیری^۱
نسترن صالح نیا^۲

صفحات ۹ الی ۳۵

چکیده

امنیت نیاز اولیة آدمی می‌باشد و از آن تعاریف متفاوتی ارائه شده است و مکتب‌های فکری گوناگون از نگاه خود، سعی در تبیین و تحلیل آن داشته‌اند. به‌طور کلی، امنیت در بُعد معنی به فقدان تهدید نسبت به ارزش‌ها، اهداف و منافع تعریف شده و امنیتی که اسلام به آن به بها داده، امنیت همه جانبه است. در نگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، امنیت مسئله‌ اساسی و مهمی است و آن را حتی از اولیة‌ترین نیازهای آدمی مهم‌تر می‌دانند و در نگاه ایشان کشور برای رسیدن به توسعه و افتخار، نیازمند امنیت است. همچنین ایشان به عدالت در امنیت معتقدند و امنیت را متعلق به همه می‌دانند. در این پژوهش، ابتدا به تبیین مفهومی امنیت پرداخته شده و در ادامه به امنیت در مکتب اسلام و قانون اساسی نگاهی کوتاه شده است. سپس اهمیت امنیت، اقسام امنیت و عوامل ایجادکننده ناامنی در جامعه در نگاه مقام معظم رهبری تبیین شده است. در ادامه پژوهش، ویژگی‌های پلیس شایسته اسلامی و نیروی انتظامی در تأمین امنیت اسلامی در جامعه و نقطه مطلوب نیروی انتظامی در دیدگاه فرماندهی معظم کل قوا تحلیل و بررسی شده است و سرانجام به تعابیری که مقام معظم رهبری در خصوص نیروی انتظامی داشته‌اند، اشاره شده که امید است در جامعه علمی و پلیسی کشور موثر واقع شود.

واژگان کلیدی:

امنیت، پلیس اسلامی، اسلام، نیروی انتظامی، جامعه اسلامی، مقام معظم رهبری

۱. کارشناس ارشد روابط بین‌الملل از دانشگاه شهید بهشتی تهران. ali.khosro@yahoo.com
۲. کارشناس ارشد علوم سیاسی از دانشگاه تربیت مدرس تهران.

مقدمه

امنیت نیاز اولیه‌ی آدمی است که در زیست جمعی انسان‌ها وضعیت و حساسیت خاصی پیدا می‌کند. انسان‌ها می‌کوشند به هر طریقی امنیت خود را تأمین کنند؛ آنان در صحنه‌ی زندگی جمعی و برای رهایی از تهدیدها به‌ناچار درگیر نزاع و کشمکش با یکدیگر می‌شوند. از این نقطه‌ی عزیمت است که نیاز به وجود یک داور و مرجع مشترک و مقتدر به‌وجود می‌آید تا با پذیرش او از جانب طرفین، از بروز ناامنی بیشتر ممانعت شود. این نیازها و این شرایط، اگر چه در سطح کلان به تکوین دولت می‌انجامد اما در سطح خرد به وجود سازمان انتظامی جوامع یعنی پلیس معطوف است. در کشور ما، وظیفه‌ی اصلی تأمین نظم و امنیت جامعه به عهده نیروی انتظامی می‌باشد. بنابراین، بررسی مفهوم امنیت و دیدگاه فرماندهی کل قوا در این خصوص و همچنین نقش نیروی انتظامی در تأمین امنیت جامعه اسلامی و همچنین ویژگی‌های پلیس شایسته‌ی اسلامی از دیدگاه بالاترین مقام جمهوری اسلامی ایران که فرماندهی معظم کل قوا نیز می‌باشند، از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. در این پژوهش تلاش می‌شود به دو سؤال پاسخ داده شود: ۱- در نگاه مقام معظم رهبری، امنیت چگونه است؟ ۲- در دیدگاه مقام معظم رهبری پلیس و نیروی انتظامی در تأمین امنیت جامعه اسلامی چه نقش و جایگاهی داشته و ویژگی‌های پلیس شایسته اسلامی و مطلوب چیست؟

در این خصوص، ابتدا به تبیین مفهومی امنیت پرداخته می‌شود، سپس امنیت در مکتب اسلام مورد بررسی قرار می‌گیرد و از آن به بررسی دیدگاه فرماندهی معظم کل قوا در خصوص امنیت و پلیس اسلامی پرداخته می‌شود که امید است در جامعه علمی و پلیسی کشور مفید واقع گردد.

تبیین مفهومی امنیت

امنیت از لحاظ لغوی مأخوذ از ریشه‌ی «أمن» به زبان عربی است. امنیت از لحاظ لغوی مصدر جعلی می‌باشد و به معنای بی‌بیمی، ایمنی، در امان بودن و ایمن شدن است. امنیت دادن به معنای راحت و آسوده و بی‌بیم گردانیدن است (دهخدا، ۱۳۷۲، ص ۲۸۹۴)، همچنین امنیت در لغت به معنای ایمن شدن، در امان بودن،

بی‌بیمی (معین، ص ۳۵۴) و ایمنی، آرامش و آسودگی (عمید، ۱۳۶۲، ص ۱۵۶) آمده است. مفهوم امنیت، مصونیت از تعرض و تصرف اجباری بدون رضایت می‌باشد و در مورد افراد به معنی آن است که هراس و بیمی نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع خود نداشته باشند و به هیچ وجه حقوق آنان به مخاطره نیفتد و هیچ عاملی حقوق مشروع آنان را تهدید ننماید. لزوم و ضرورت امنیت در جامعه از طبیعت حقوق بشری ناشی می‌گردد و لازمه حقوق و آزادی‌های مشروع، مصونیت آنان از تعرض و دور ماندن از مخاطرات و تعدیات است. اگر توجه کنیم، در می‌یابیم که به مخاطره انداختن و تهدید با مفهوم وسیعی که دارد، شامل رفع هر نوع زمینه و عوامل احتمالی است که احیاناً به نقض و تعرض بالفعل حقوق مشروع افراد منجر می‌شود. پس ناگزیر باید امنیت را اعم از جلوگیری از نقض و تعرض بالفعل بدانیم و در تأمین امنیت، ایجاد شرایط لازم برای صیانت حقوق و برطرف نمودن زمینه‌ها و عوامل تعرض احتمالی را نیز لازم و ضروری بشماریم.

فرهنگ لغات انگلیسی آکسفورد از دو منظر به ارائه تعاریفی درباره امنیت می‌پردازد:

۱- از منظر شرایط تأمین و تحفظ امنیت، چهار تعریف زیر به دست می‌آید:

الف) شرایط محفوظ بودن از خطر و یا در معرض خطر قرار نگرفتن؛

ب) آزادی از تردید، اطمینان و در اعتماد بودن؛

ج) آزادی از بیم، اضطراب یا حراست از آینده؛

د) کیفیت تأمین استحکام، پیوستگی و ثبات.

۲- به اعتبار ابزار، امنیت شش تعریف پیشنهادی دارد:

الف) چیزی که تأمین و تحفظ ایجاد می‌کند که حمایت و محافظت را شامل می‌شود.

ب) ابزار تأمین و ثبات در مواضع خود؛

ج) بستری برای تأمین به‌گونه‌ای که امنیت در آن ضمانت شود.

د) دارایی متراکم شده و یا سرریز شده؛

ه) کسی که خود را برای دیگری گرو می‌گذارد، به مثابه یک ضمانت؛

و) مدرکی به‌وسیله یک تضمین‌کننده به مثابه تضمین برای حق پرداخت خود نگه داشته شود.

در خصوص تعریف امنیت ملی دشواری‌های زیادی وجود دارد چرا که اندیشمندان به دلایل متعدد از جمله ذهنی و نسبی بودن مفهوم امنیت نتوانسته‌اند به تعریف جامع و واحدی دست یابند؛ ناگزیر به برخی از تعاریف معتبر از این مفهوم اشاره می‌شود:

از نظر رابرت مندل، امنیت شامل تعقیب روانی و مادی ایمنی است و اصولاً جزء مسئولیت‌های حکومت‌های ملی است تا از تهدیدهای مستقیم ناشی از خارج نسبت به بقای رژیم‌ها، نظام شهروندی و شیوه زندگی شهروندان خود ممانعت به عمل آورند (مندل، ۱۳۷۹، ص ۵۹).

ریچارد کوپر امنیت ملی را توان یک جامعه در حفظ و بهره‌گیری از فرهنگ و ارزش‌هایش می‌داند.

به گفته ولفرز، امنیت در بُعد عینی، نبود تهدید نسبت به ارزش‌ها و در جهت ذهنی فقدان ترس از اینکه چنین ارزش‌هایی مورد هجوم واقع بشوند را مورد سنجش قرار می‌دهد.

پنه لوپه هارتلند - تانبرگ معتقد است امنیت ملی توانایی یک ملت در دنبال کردن موفقیت‌آمیز منافع ملی‌اش می‌باشد، آن‌گونه که آنان را می‌بیند و در هر جای جهان است (آقایی، ۱۳۷۹).

به طور کلی، امنیت در بُعد معنی، فقدان تهدید نسبت به ارزش‌ها، منافع، اهداف در جهت ذهنی، فقدان ترس از اینکه بنیان‌های ملی ارزش‌ها، منافع و اهداف مورد هجوم واقع شوند را مورد سنجش قرار می‌دهد (تاجیک، ۱۳۸۱، ص ۴۷-۴۶).

گاه امنیت به مفهوم حالتی که افراد در شرایط خاص نسبت به حفظ و صیانت حقوق مشروع خود احساس می‌کنند نیز اطلاق می‌شود که متلازم و مترادف با حالت آرامش و اطمینان در برابر اضطراب درونی است. معنی مقابل احساس وحشت، خوف و خطر می‌باشد. بدیهی است امنیت به مفهوم عام شامل این معنی روانی نیز خواهد بود.

در بحث امنیت بحث کلی درباره پیگیری‌رهایی از تهدید است. در جستجوی امنیت، دولت و جامعه و به تبع نیروهای برقرار کننده امنیت گاهی با هم هماهنگ و گاهی در برخی جوامع در مقابل هم قرار دارند. به طور کلی امنیت به سرنوشت

گروه‌های بشری مربوط است و فقط در حالت ثانوی و فرعی امنیت شخصی افراد بشر را شامل می‌شود. امنیت اجتماعات بشری در یک تقسیم بندی کلی به پنج مقوله تقسیم می‌شود: نظامی، سیاسی، اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی. در مورد امنیت باید دو مقوله را شناخت: هدف از امنیت چیست؟ شرایط لازم برای امنیت کدام هستند؟ جست و جو برای یافتن هدف امنیت همواره با بحث دربارهٔ شرایط قابل لازم آن پیش می‌آید. امنیت اهداف بالقوه زیادی دارد. این اهداف نه تنها با افزایش تعداد اعضای جامعه و دولت‌ها بیشتر می‌شوند، بلکه از سطح دولت‌ها به سطح افراد پایین می‌آیند و نیز تا سطح بین‌الملل بالا می‌روند. چون امنیت هر یک از سطوح مزبور بدون توجه به دیگران قابل حصول نیست. امنیت هر کدام به منزلهٔ پیش‌شرطی برای امنیت همه در می‌آید، امنیت در سه سطح فردی، دولت و منطقه و بین‌المللی به هم مربوط است و دولت منشأ اصلی تهدید و نیز امنیت افراد است.

اقسام امنیت:

امنیت در علوم اجتماعی امروزه اقسام مختلفی دارد و در معنای خاص خود به کار می‌رود.

الف) امنیت شخصی و فردی؛ به معنای امنیت فرد در زندگی خود و سلامت جسم و صحت فرد و شهرتش در حدود قانون حدودی که قانون مقرر داشته است، می‌باشد. امنیت فردی، عنصری است از عناصر آزادی افراد به اینکه آنان را از حبس، بازداشت و کیفرهای استبدادی در امان باشند.

ب) امنیت عمومی؛ فعالیت حکومتی است که هدفش استقرار امنیت در کشورها می‌باشد و این فعالیت‌ها متضمن کارها و اعمال دفاع اجتماعی و مدنی، تنظیم عبور و مرور، رعایت آداب عمومی و اطفای حریق‌ها می‌باشد. استقرار امنیت صفتی لازم برای تولید و آسایش همگانی است.

ج) امنیت اجتماعی یا تأمین اجتماعی؛ به دو معنی به کار برده می‌شود: اول، مصون بودن و حالت فراغت عموم افراد جامعه از تهدیدها یا اقدام‌های خلاف قانون و شخص، گروه و یا دولت؛ دوم، پیش‌بینی و تدارک کمک دولت برای تأمین نیازهای

مردم در نتیجه بیماری، بیکاری و سالمندی (علی آقا بخشی، ۱۳۷۴، ص ۳۱۹).

د) امنیت ملی؛ منظور از آن توانایی یک ملت برای حفاظت از ارزش‌های داخلی در مقابل تهدیدهای خارجی است، لذا این مطالعه تمام اقدامات انجام شده توسط ملت‌ها برای طراحی، تصمیم‌گیری و ارزیابی تصمیم‌ها و سیاست‌های اتخاذ شده برای افزایش این توانایی را در بر می‌گیرد. مفهوم امنیت ملی عبارت است از اینکه کشورها چگونه سیاست‌ها و تصمیم‌های لازم را برای حمایت از ارزش‌های داخلی در برابر تهدیدهای خارجی اتخاذ می‌کنند. مفهومی که به نظر می‌رسد امروزه بیشتر در کشور ما از امنیت ملی به ذهن متبادر یا استعمال می‌شود، عبارت است از فعالیت‌ها و تمهیدهایی که از سوی حکومت به منظور استقرار امنیت در ابعاد مختلف صورت می‌گیرد. بایستی به این تعریف فعالیت‌ها و تمهیدهایی که ملت و نظام را برای حفاظت از ارزش‌های داخلی در مقابل تهدیدهای بالفعل و بالقوه خارجی توانا می‌سازد و مصونیت می‌بخشد را نیز اضافه نمود. تحقق امنیت ملی بدون پشتیبانی و حمایت ملت و نهادهای جامعه مدنی غیرممکن خواهد بود. لازمه تحقق امنیت ملی، تحقق و استواری امنیت داخلی و عمومی است و این دو ارتباط بسیار نزدیکی با هم دارند.

برای تحقق امنیت وجود شرایط زیر لازم و ضروری است:

- ۱- اجرا و تعمیم عدالت و قانون به طور یکسان و نفی هر گونه تبعیض در جامعه؛
- ۲- مبارزه دائم با عوامل تجاوزگر و زمینه‌های تعرض احتمالی و نیروهای فشار و وحشت و مهار کردن عواملی که زمینه تعرض دارند و پیشگیری‌های لازم برای خشکانیدن ریشه‌های تعدی و تعرض؛
- ۳- وجود نهادهای قوی برای مبارزه با اخلاص‌گران در امنیت (فردی، عمومی و ملی)؛

۴- آشنایی عامه مردم با حقوق افراد و آگاهی لازم جهت احترام حقوق دیگران؛

۵- ضمانت اجرای نیرومند معنوی (ایمان و اخلاص)؛

۶- ضمانت اجرای قانون برای کیفر دادن متجاوزان به حقوق مردم (عمید زنجانی،

۱۳۷۳، ص ۵۷۱-۵۷۰).

همین اندازه که دل، ذهن و باور انسان نسبت به فقدان تهدید و تعرض علیه خود

اطمینان حاصل کند از امنیت برخوردار است، اعم از اینکه در واقع و نفس الامر، عامل تهدیدکننده بالقوه یا بالفعلی باشد یا نباشد (قاسم واثقی، ۱۳۸۰).

عوامل ایجاد احساس ناامنی

- کاهش باور عمومی نسبت به مجریان برقراری نظم امنیت؛

- کاهش باور عمومی با ایجاد تصویر ذهنی منفی در افراد جامعه به عنوان عامل احساس ناامنی مطرح می‌گردد به گونه‌ای که مردم اقدام‌های مثبت در جهت برقراری و حفظ نظم را باور نمی‌کنند و این خود زمینه‌ساز بروز یک بیماری فرهنگی در جامعه می‌شود.

- وجود فرهنگ شفاهی با کارکرد قومی ایجاد شایعه در میان مردم که با توجه به برخی ویژگی‌های منفی روانی، از جمله زودباوری، برخورد‌های احساسی و عاطفی، پרגویی، اغراق و غیبت، سبب تولید و بروز مجموعه رفتارهایی می‌گردد که احساس ناامنی را به دنبال دارد.

- فقدان نظام آموزشی و اطلاع‌رسانی فعال به منظور ارتقای دانش و بینش امنیتی جامعه، بی‌اطلاعی، ناآگاهی و یا در اختیار داشتن اطلاعات ناکافی و یا ناصحیح که بر اثر شایعه و یا برخی ویژگی‌های منفی روانی ایجاد می‌شوند، عوامل مهم احساس ناامنی هستند. همان‌گونه که وست چرچمن در کتاب «نبرد با استقلال» می‌گوید، وقتی می‌توانیم در یک جامعه از وجود احساس امنیت، اطمینان حاصل کنیم که مردم آن جامعه آگاه باشند.

پیامدها و تبعات وجود یا گسترش احساس ناامنی در جامعه عبارت هستند از:

- ۱- ایجاد حالت انفعال در مردم؛
- ۲- از میان رفتن خلاقیت‌ها؛
- ۳- بروز بی‌تفاوتی؛
- ۴- خدشه‌دار شدن امنیت اجتماعی؛
- ۵- بروز رفتارهای فردی و جمعی مبتنی بر طرفداری از شدت عمل دولت و نظام توسط دستگاه عدالت کیفری؛
- ۶- عدم سرمایه‌گذاری در مناطق مختلف و ایجاد مانع در فرایند توسعه اقتصادی؛
- ۷- از دست رفتن تصمیم‌گیری عقلانی از سوی مسئولان.

نگاهی به اصل امنیت در مکتب اسلام و قانون اساسی

امنیتی را که اسلام به آن بها داده، امنیت همه جانبه است. اسلام هر نوع ایجاد ناامنی را ناروا می‌داند و هر نوع ایجاد رعب و وحشت را در دل‌های مسلمانانی که خلافتی مرتکب نشده‌اند، روا نمی‌داند. قرآن کریم امنیت را یکی از اهداف استقرار حاکمیت الله و استخلاف صالحان و طرح امامت می‌شمارد. همچنین قرآن احساس امنیت را از خصائص مؤمن معرفی می‌کند و مدهانه با دشمن و روح سازش را منافی با امنیت می‌داند و تأمین امنیت را از اهداف جهاد می‌شمارد. حضرت علی (ع) تأمین امنیت را در جامعه از انگیزه‌های قیام صالحان و اهداف عالیه امامت می‌داند. امنیت در حقوق اسلامی تنها در مورد جان، مال، عمل، حقوق و آزادی‌های مربوط به این موارد صادق نیست، بلکه شامل شخصیت و شرف و حیثیت افراد نیز می‌شود. امنیت در اسلام به صالحان، افرادی که مرتکب خلافتی نشده‌اند و آنان که در مسیر انجام وظیفه‌اند و به قانون احترام می‌گذارند، اختصاص دارد اما آنان که در مسیر خلاف هستند و یا مرتکب بزه و جرم شده‌اند، به دلیل ماهیت عملکردشان از حق امنیت محروم می‌باشند. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در اصل ۲۲ تصریح می‌نماید: حیثیت، جان، مال، حقوق، مسکن و شغل اشخاص از تعرض مصون است مگر در مواردی که قانون تجویز می‌کند. تحقق اصول و بندهای زیادی از قانون اساسی بدون امنیت به هیچ وجه امکان ندارد. علاوه بر این، اصولاً بدون وجود امنیت، امکان تداوم حکومت و اجرای این قانون اساسی مترقی، به هیچ وجه وجود ندارد و قوای سه‌گانه و نهادهای حکومتی تنها در صورت وجود امنیت می‌توانند به وظایف قانونی خود بپردازند و حقوق ملت را ادا نمایند. حضرت علی (ع) می‌فرماید: «اما سپاهیان و نیروهای مسلح با اذن پروردگار حافظان و پناهگاه رعیت، زینت زمامداران، عزت و شوکت دین و راه‌های امنیت می‌باشند. قوام رعیت جز توسط این گروه ممکن نیست» (نهج البلاغه، صبحی صالح، نامه ۵۳).

امنیت در دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بارها در فرمایش‌های خود در دیدارهای متعددی که در مراسم و مناسبات مختلف داشته‌اند، بحث و موضوع امنیت را به عنوان یکی

از نیازهای بسیار حیاتی و اساسی جامعه انسانی و جامعه اسلامی مورد تأکید قرار داده‌اند که تلاش می‌شود در ذیل به صورت فهرست وار و به صورت موضوعی تحلیل و بررسی گردند.

اهمیت امنیت و نیاز به امنیت

حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) همواره تلاش داشته‌اند با توجه به آیات قرآن کریم و روایات و مستندات عقلی نیاز به امنیت و اهمیت آن را بیان نمایند. «امنیت، مسئله اساسی و مهمی است. نظم اجتماعی، یک مسئله درجه اول است. کارایی مطلوب هر جامعه در حد نظم و مطلوب آن جامعه است. اگر نظم نبود یا کم بود، از کارایی‌ها کاسته خواهد شد» (دیدار با فرماندهان نیروی انتظامی سراسر کشور، عید سعید فطر، ۱۳۷۰/۰۱/۲۷).

«شنیده‌اید که «نِعْمَتَانِ مَجْهُولَتَانِ الصَّحَّةُ وَ الْأَمَانُ». این کلام، چه کلاماً حکماً باشد، چه کلام اولیا باشد، امنیت را عدل سلامتی و صحت قرار داده است؛ این خیلی مهم است. در قرآن از این بالاتر هست؛ آنجایی که در سوره قریش می‌فرماید: «فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ»، بعد می‌فرماید: «الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَ أَمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ»؛ یعنی نجات از گرسنگی را با نجات از ناامنی در کنار هم قرار داده است. اهمیت برقراری امنیت در دیدگاه ایشان به حدی است که ایشان آن را از اولیه‌ترین نیازهای زندگی مهم‌تر بر می‌شمارند و برآورده شدن مطلوب سایر نیازها را منوط به وجود و حضور امنیت و احساس آن از سوی انسان می‌دانند:

«اگر ما بخواهیم ضروریات زندگی بشر را در فصول عمده خلاصه کنیم و مثلاً به دو فصل و حداکثر به چهار فصل برسیم، یک فصل از این چند فصل، فصل امنیت است. بدون امنیت، نه خوراک لذتی می‌بخشد، نه خانواده انسی ایجاد می‌کند و نه شغل و درآمد فایده‌ای می‌دهد. امنیت که نبود، هیچ چیز نیست. امنیت، مثل هوا برای انسان، به طور مستمر لازم است. اگر جامعه امنیت نداشته باشد حالت اختناق پیدا می‌کند، مثل مجموعه‌ای که هوا در اختیار نداشته باشد. این، اهمیت امنیت است.»

«امنیت یک چیزی است که خداوند با اعطای آن بر نوع بشر منت گذاشته است «الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَ أَمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ». خداوند تبارک و تعالی برای خانه

خویش این دو عنصر رهایی از گرسنگی و امنیت را قرار داد. آقایان اهل قلم و فضلا اگر در خصوص امنیت به قرآن مراجعه فرمایند خواهند دید که در آیات کلام الله، مسئله امنیت تکرار و تأکید شده و به ایمان ربط پیدا کرده است. «فَأَيُّ الْفَرِيقِينَ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ». کسانی که به خدا اعتقاد دارند و در راه او هستند، می توانند برای خودشان امنیت به وجود آورند» (دیدار با جمعی از کارکنان ناجا، سازمان تأمین اجتماعی، بهزیستی، استادان و دانشجویان دانشگاهها، ۱۳۷۳/۴/۲۹).

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) همچنین امنیت را شرط درجه اول حرکت عظیم اجتماعی ملت به سوی توسعه و کمال می دانند: «امنیت نعمت بزرگی است. در قرآن هم راجع به امن و امنیت سخن رفته است. در هر جامعه ای زمینه لازم برای پیشرفت های مادی و معنوی امنیت است. البته بله؛ افراد جامعه ای، زمینه لازم برای پیشرفت های مادی و معنوی، امنیت است. البته افراد برجسته ای هستند که در فضاهای ناامن هم کارهای بزرگی انجام می دهند؛ در زیر فشار اختناق رژیم های ظالم و ستمگر کسانی بودند که در همان ناامنی هم کارهای بزرگی می کردند، لیکن شرط حرکت عظیم اجتماعی برای یک ملت در درجه اول امنیت است».

ایشان همچنین یکی از راه های پی بردن به اهمیت امنیت برای توسعه کشور را اقدام های دشمنان برای ایجاد ناامنی در کشور می دانند: «اگر بخواهیم درست تشخیص بدهیم که برای پیشرفت یک کشور، امنیت چقدر اهمیت دارد، از برخورد دشمن با مقوله امنیت می شود این را فهمید. وقتی انقلاب پیروز شد در واقع یک مانع بزرگ از مقابل ملت ایران برداشته شد که بتواند در میدان هایی که در طول ۱۰۰ سال، ۱۵۰ سال عقب مانده بود، جبران عقب ماندگی های گذشته را بکند... بعد از پیروزی انقلاب دشمنان سعی کردند از حربه ناامنی علیه این ملت و این انقلاب استفاده می کردند...».

ایشان همچنین امنیت را از بزرگ ترین خصوصیات و نیازهای جامعه می دانند که در صورت فقدان آن، خیرها و خوبی ها از جامعه رخت بر می بندد: «بزرگ ترین خصوصیت اجتماعی و نیاز یک جامعه، چند خصوصیت است؛ یکی از چند خصوصیت، «امنیت» است. اگر امنیت نباشد، بسیاری از خیرات جامعه، از آن جامعه رخت خواهد بست». در نهایت مقام معظم رهبری امنیت را «برای هر ملتی مثل هوا و

آب» ضروری می‌دانند (دیدار با پاسداران و بسیجیان مشهد، ۱۳۷۸/۶/۱۰). اهمیت امنیت در جامعه در دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) به حدی است که ایشان عدم احساس آن را مهم‌ترین مشکل یک کشور می‌دانند: «مهم‌ترین مشکل برای یک کشور آن وقتی به وجود می‌آید که در محیط کار، در محیط زندگی، در محیط تحصیل، در فضای عمومی جامعه، مردم احساس امنیت نکنند اینجاست که مغزهای فعال، دست‌های توانا، سرانگشتان ماهر، هیچ یک نخواهد توانست مسئولیت مهمی را که هر کدام بر دوش دارند، به انجام برسانند، در فضای امنیت است که هم تلاش علمی، هم تلاش اقتصادی، هم روحیه و نشاط و هم همه فعالیت‌های یک کشور می‌تواند به درستی برنامه‌ریزی بشود و با دقت دنبال شود و به نتایج خود برسد. امنیت یک مقوله‌ی اساسی است. امنیت اجتماعی، امنیت فردی، امنیت در همه‌ی محیط‌های زندگی، امنیت فکری و معنوی و ورنه، همه‌ی اینها جزء انتظارات مردم است (مراسم دانش‌آموختگان دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی، ۱۳۷۹/۷/۱۸).

همچنین ایشان امنیت را برخلاف برخی اندیشمندان که آن را ذهنی فرض می‌کنند، آن را واقعی و ملموس می‌دانند: «امنیت یک مقوله‌ای است هم کاملاً واقعی و ملموس، هم بسیار گسترده، واقعی است یعنی وقتی امنیت هست، ممکن است کسی آن را احساس نکند، مثل سلامتی، وقتی هست انسان آن را احساس نمی‌کند اما به مجرد اینکه خدای نکرده سرتان درد گرفت آن وقت می‌فهمید که سلامتی یعنی چه. امنیت نیز چنین چیزی است. فرمود: «نعمتان مجهولتان الصّحّه و الأمان» به مجرد اینکه گوشه‌ای از امنیت مخدوش بشود اثر او در زندگی مردم منعکس می‌شود؛ امنیت امری کاملاً عینی و واقعی است؛ امنیت را با ذهنیات نمی‌شود درست کرد. این فلسفه‌بافی‌های ذهنی که گاهی مشاهده می‌شود، باب محفل روشنفکری است که بنشینند راجع به ابعاد ذهنی یک مسئله بحث کنند یا باب حداکثر جلسات کارشناسی است. مردم، خود امنیت را می‌خواهند، واقعیت امنیت را می‌خواهند، آن هم در همان پهنه‌ی گسترده. یعنی چه؟ یعنی مردم امنیت در محیط کار، امنیت در خانه، امنیت برای بچه‌هایشان در مدرسه امنیت برای بچه‌هایشان در میدان فوتبال، امنیت برای جاده‌ها، امنیت برای روستاها، امنیت

برای شهرها، امنیت برای خیابان‌ها را می‌خواهند».

«مقوله امنیت مقوله بسیار مهمی است. اگر همه وسایل زندگی برای مردم یک شهر، استان و کشور فراهم باشد؛ اما امنیت نباشد در واقع هیچ چیز برای آنها فراهم نیست. از ابتدای انقلاب، دشمنان استقرار نظام اسلامی یکی از چیزهایی را که آماج حملات خود قرار داده‌اند امنیت این مردم و کشور است؛ چون می‌دانند که ناامنی و اغتشاش می‌تواند آثار همه خدماتی را که دولتمردان خدوم برای مردم انجام می‌دهند، زایل کند» (دیدار با جمعی از مسئولان و فرماندهان ناجا، ۱۳۸۱/۷/۱۴). فرمانده کل قوا همچنین امنیت را نیاز اساسی برای علم، پیشرفت‌های اقتصادی، سازندگی کشور و افتخارات بزرگ ملی می‌دانند: «در عرصه‌های گوناگون، این امنیت با وظایف مختلف میان سازمان‌های گوناگون تقسیم شده است. امنیت بسیار مقوله مهمی است و بدون امنیت یک کشور در همه عرصه‌ها و صحنه‌های فعالیت و تلاش دچار مشکل است؛ در مقوله علم، در مقوله پیشرفت‌های اقتصادی در مقوله معیشتی و شهروندی، در مقوله سازندگی کشور و در همه مقولاتی که می‌تواند افتخارات بزرگ ملی را برای یک کشور به ارمغان بیاورد، پیش‌نیاز اصلی و اساسی عبارت است از امنیت. این امنیت را نیروهای مسلح تأمین می‌کنند».

ایشان در نهایت امنیت را برترین حقوق انسان‌ها می‌دانند: «امنیت برترین حقوق انسان‌ها، امنیت یک زمینه برای همه موفقیت‌ها و پیشرفت‌هاست. علاوه بر اینکه اگر امنیت در جامعه نباشد و آحاد مردم دغدغه ناامنی را داشته باشند، یکی از برترین حقوق انسان‌ها پایمال شده است. شما این را بردوش گرفتید و این وظیفه را متعهد شده اید».

عدالت در امنیت

حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به عدالت در تأمین امنیت جامعه معتقدند و آن را متعلق به همه افراد جامعه و بدون توجه به تفاوت‌های نژادی، دینی، زبانی، قومیتی می‌دانند: «امنیت هم متعلق به همه است. امنیت تهران، واجب‌تر از امنیت مردم مرزنشین جنوب و شرق و غرب کشور نیست. امنیت افراد مرفه که از سرمایه و امکاناتی برخوردارند، واجب‌تر از امنیت آن کارگری که چشمش به مزد روزانه

است، نیست. لذا امنیت، متعلق به همه است، در نظام اسلامی قضیه این طور نیست. امنیت، امنیت عموم مردم است در همه شئون زندگی، امنیت یک ضرورت برای انسان است در دوران عبادت، در دوران سازندگی، در دوران تجارت، هر فعالیتی که انسان بخواهد بکند، محتاج امنیت است. اینجاست که اهمیت نیروی انتظامی معلوم می‌شود». ایشان همچنین گسترانیدن چتر امنیت بر سر تمام ملت را حق عمومی ملت بیان می‌دارند و فقط مجرمان را مستثنی می‌دانند: «یک بخش خاص مورد توجه نیست. امنیت هم حق عمومی است، مال همه است، همه مردم در داخل کشور، در سرتاسر کشور، اقوام مختلف، زبان‌های مختلف، عادات مختلف، ادیان مختلف، چه برسد به سلايق مختلف سیاسی، فرق نمی‌کند. حتی آن کسی که با یک نهاد مهمی، با اساس نظام مخالف است، شما در محیط زندگی‌اش باید امنیتش را تأمین کنید. تنها عنصری که از این چتر عمومی خارج است، خود مجرم است در حال ارتکاب جرم یا در جهت ارتکاب جرم. ماعدای او همه کسانی که هستند مشمول این چتر عمومی‌اند و شما بایستی این چتر را بلند کنید بر سر تمام این ملت بگسترانید؛ این خیلی چیز اساسی و مهمی است».

«نکته دیگر این است که در کار ایجاد امنیت و دادن احساس امنیت به آحاد مردم، جنبه‌های سیاسی و جناحی و گرایش‌ها گوناگون و اختلاف مذهبی و اختلاف قومیت نباید هیچ تأثیری بگذارد. امنیت در جامعه مال همه است. تنها کسی باید احساس ناامنی بکند که در صدد است امنیت مردم را متزلزل کند و به آن آسیب وارد کند. فقط او باید از ناحیه شما احساس ناامنی کند و الا همه آحاد ملت با هر مذهبی، با هر دینی، با هر گرایش سیاسی، با هر سلیقه‌ای، فرق نمی‌کند، همه در برابر وظیفه بزرگ ایجاد امنیت که بر دوش شماست یکسانند» (مراسم دانش‌آموختگان دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی، ۱۳۸۶/۸/۱۶).

انواع امنیت

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در یکی از سخنرانی‌های خود امنیت را به چهار نوع (نظامی و انتظامی، اقتصادی، سیاسی و فکری و عقیدتی) تقسیم‌بندی نموده‌اند: «امنیت هم انواعی دارد؛ یکی از آنها امنیت نظامی و انتظامی است که شما

ملاحظه می‌کنید در بعضی از مناطق عالم، از لحاظ نظامی و انتظامی ناامنی هست؛ این، بخشی از مقوله امنیت است؛ امنیت اقتصادی و سیاسی و فکری و عقیدتی هم داریم؛ همه اینها مقولات بسیار با اهمیتی است».

فرمانده معظم کل قوا در نگاهی دیگر امنیت را به امنیت اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی، امنیت مرزها و امنیت شهروندی تقسیم می‌نمایند. معظم له امنیت اجتماعی را به معنای عدم احساس خوف و تهدید و ناامنی مردم در محیط کار و زندگی تعریف می‌کند: «معنای امنیت اجتماعی این است که مردم در محیط کار و زندگی خود احساس خوف و تهدید و ناامنی نکنند، این مسئله خیلی مهم است. خداوند متعال در مقام منت گذاردن بر قریش می‌فرماید: «الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَ أَمَّنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ» یعنی امنیت دادن را به عنوان یکی از دو نعمت مورد تأکید قرار می‌دهد» (دیدار با کارکنان و فرماندهان ناجا، ۱۳۷۴/۴/۲۱).

ایشان در باب امنیت اجتماعی و اخلاقی می‌فرمایند: «امنیت و نظم اجتماعی صرفاً به این نیست که کسی کیف کسی را نذرزد یا مغازه را نزند یا خانه کسی را خالی نکند. علاوه بر اینها امنیت اخلاقی یکی از مهم‌ترین مقولاتی است که مردم به آن احتیاج دارند. ناامنی اخلاقی این است که مردم در محیط جامعه و در کوچه و خیابان نتوانند طبق اعتقادات و دین و ایمان خود آسوده و بی‌دغدغه حرکت کنند با محیط اجتماعی مواجه می‌شوند. تأثیر ناخواسته و تأثیر اخلاقی بد روی ذهن آنها گذاشته نشود (دیدار با جمعی از مسئولان و فرماندهان ناجا، ۱۳۸۱/۷/۱۴).

«یک بخش دیگر امنیت فرهنگی و امنیت اخلاقی است. مردم به جوانان و به فرزندان خود علاقه‌مندند و از اینکه آنها دچار اعتیاد شوند دچار وسوسه‌هایی بشوند که آنها را از مسیر درست زندگی دور بیندازد نگرانند. این نگرانی و دغدغه را چه کسی برطرف می‌کند؟ چه چیزی برطرف می‌کند؟ امنیت فرهنگی. امنیت فرهنگی را هم در بخش عظیمی، نیروهای بسیج، نیروهای مؤمن و جان بر کف تأمین می‌کنند» (صبحگاه مشترک نیروهای نظامی و انتظامی استان کرمان، ۱۳۸۴/۲/۱۵).

ایشان در خصوص امنیت مرزها به عنوان یکی از بخش‌های مهم امنیت ملی می‌فرمایند: «امروز هم علیرغم گنده‌گویی‌های سران استکبار، همه‌شان در برابر عزم پولادین ملت ایران و نیروهای مسلح ایران دچار تزلزلند، همه‌شان می‌دانند که

تهاجم نظامی به این کشور برایشان بسیار گران تمام خواهد شد؛ آرزوهایشان را به گور خواهند برد. بنابراین امنیت مرزها، یک بخش مهم از امنیت ملی است.»

معظم له امنیت شهروندی را نیز یکی از بخش های مهم امنیت می دانند: «بخش دیگر، امنیت شهروندی است. ملت احتیاج دارد در محیط زندگی خود از امنیت شهروندی برخوردار باشد و متجاوزان، سرکشان، فتنه گران و آشوبگران، ستون های پنجم و نیروهای بیگانه و دشمن درون کشور، نتوانند مقاصد دشمنان را در این کشور و به زیان این ملت برآورده کنند. امنیت داخل کشور حائز اهمیت بسیار است. بخشی از تلاش نیروهای مسلح عزیز ما مصروف حفظ امنیت شهروندی می شود. خانه های مردم، محیط زندگی، محیط کسب و کار مردم، محیط تحصیل مردم، باید امن باشد. مردم باید خاطر جمع باشند که نیروهای مسلح ما در محیط شهروندی خودشان، بتوانند در مقابل دشمنان فتنه گر، دشمنان آشوبگر، اغتشاش آفرینان، کسانی که از آب گل آلود می خواهند ماهی بگیرند، کسانی که بقای خود را در برهم زدن فضای امن و آرام کشور می دانند، ایستادگی کنند. این امنیت را نیروهای مسلح به بهترین وجه تأمین می کنند» (صبحگاه مشترک نیروهای نظامی و انتظامی استان کرمان، ۱۳۸۴/۲/۱۵).

عوامل ایجادکننده ناامنی

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) پنج مورد بیکاری، اعتیاد و رواج مواد مخدر، سیاست بازی های جاه طلبانه و غیر مسئولانه، دخالت دشمن خارجی و تحریک های خارجی و عدم هوشیاری و غفلت، تزلزل و عدم قاطعیت دستگاه امنیت را از عوامل نامنی می دانند: «اشتغال وقتی نباشد یا کم باشد یعنی وقتی بیکاری در جامعه باشد از عوامل نامنی است. اعتیاد وقتی باشد از عوامل نامنی است؛ رواج مواد مخدر که باشد از عوامل نامنی است، سیاست بازی های جاه طلبانه و غیرمسئولانه کسانی باشد، از عوامل نامنی است؛ دخالت دشمن خارجی و تحریکات خارجی باشد از عوامل نامنی است.» ایشان همچنین می فرمанд: «یک نکته این است که برای مقابله با ناامنی باید هوشیاری و قاطعیت و سرعت اقدام و پیگیری خستگی ناپذیر و نگاه یکسان به همه عوامل نامنی داشت. اگر هوشیاری نباشد، دچار غفلت می شوید؛

ناامنی وارد خانه شما می‌شود و شما وجود آن را حساس نمی‌کنید ناهوشیاری اولین مصیبت است. اگر قاطعیت نداشته باشید دچار تردید و تزلزل در اقدام بشوید، خود شما عامل ناامنی می‌شوید، دستگاهی که مسئول امنیت است اگر دچار تزلزل شد، بزرگ‌ترین مشوّق به وجود آورندگان ناامنی می‌شود. پس قاطعیت هم یک امر لازم است. و پیگیری این آن بلایی است که من در خیلی جاها می‌بینم، شروع می‌کنند اما تا چند قدم، بعد ناگهان می‌بینید که قدم‌ها سست شد، بعد هم توقف، گاهی هم برگشت! اینها عیب است. این جوری نمی‌شود ناامنی را برطرف کرد. آن اهمیتی که ناامنی دارد و آن نیاز مبرمی که به امنیت در جامعه هست، با چنین روشی سازگار نیست. بایستی پیگیری کرد و نگاه یکسان داشت؛ آن کسی که موجد ناامنی است، فرق نمی‌کند هر که می‌خواهد باشد، چه در کسوت یک آشوبگر حرفه‌ای باشد، چه در کسوت یک عنصر اتوکشیده سیاسی، چه در کسوت حزب‌اللهی، چه در کسوت یک عضو عالی رتبه و وابسته به فلان دستگاه، اگر عامل ناامنی است باید دستگاهی که مربوط به اوست او را دنبال بکند و تا آخر پیگیری کند. اگر این قاطعیت و پیگیری و هوشیاری و بی‌ملاحظگی در اجرای حق و عدالت وجود داشته باشد آن وقت اقتدار نظام مثل یک خورشیدی می‌درخشد؛ چون مجروح کردن امنیت، مجروح کردن اقتدار نظام است» (دیدار با جمعی از مسئولان و فرماندهان ناجا، ۱۳۸۱/۷/۱۴).

نقش نیروی انتظامی در تأمین امنیت جامعه اسلامی و ویژگی‌های پلیس شایسته اسلامی از نگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

مقام معظم رهبری پلیس را پناهگاه و همراه مردم می‌دانند و فلسفه وجودی نیروی انتظامی را آسایش مردم و آرامش محیط زندگی آنان بیان می‌دارند: «پلیس باید پناهگاه مردم باشد. وقتی مردم پلیس را می‌بینند باید احساس محبت و آرامش کنند. امروز نیروی انتظامی با مردم و در کنار مردم و پشت سر آنها هستند. ... فلسفه وجودی نیروی انتظامی این است که بتواند برای آسایش مردم و آرامش محیط زندگی آنها نظم برقرار کنند» (مراسم بیعت فرماندهان و مسئولان عقیدتی سیاسی ژاندارمری و ...، ۱۳۶۸/۳/۲۸). «...پلیس کسی است که مردم در حواجی و حوادث

روزمره‌شان به او پناهنده می‌شوند و از او کمک می‌خواهند...» (دیدار مسئولان و مردم استان لرستان و شهرهای آبادان، لاهیجان و شوشتر، ۱۳۶۹/۷/۴).

فرمانده معظم کل قوا در بیاناتشان همواره از مفهوم امنیت اسلامی نام می‌برند و تأکید دارند که بخش‌های مختلف نیروی انتظامی مأموریت اساسی حفظ امنیت در جامعه اسلامی را بر عهده دارند:

«مأموریتی وجود دارد که فراتر از تفکیک مسئولیت‌ها و مأموریت‌ها و جدایی بین بخش‌های مختلف است؛ آن مأموریت نیروی انتظامی و روحانیون محترمی که در این نیرو مشغول انجام خدمتند، همه باید مجتمعاً و مشترکاً کار کنند. آن مأموریت عبارت است از حفظ امنیت اسلامی در محیط جامعه؛ این اساسی‌ترین کار نیروی انتظامی است که کار بسیار بزرگی هم هست» (دیدار با فرماندهان و مسئولان ساعس ناجا، ۱۳۷۰/۱۱/۲).

مقام معظم رهبری همچنین در سال‌های ابتدایی رهبری خود خواهان شکل‌گیری پلیس اسلامی با همکاری عقیدتی سیاسی بودند و یکی از ویژگی‌های این پلیس را مأمّن مردم بودن می‌دانند: «یکایک افسران و درجه داران و پاسبان‌ها و عناصر پلیس از بالا تا پایین باید به کمک آقایان محترم عقیدتی سیاسی این مجاهدت را داشته باشند که پلیس به سطح پلیس اسلامی کامل برسند یعنی همان مأمّن مردم تا اگر کسی به کسی دست‌درازی کرد و بدزبانی باز کرد و ... بگوید می‌روم به پلیس می‌گویم یعنی مردم احساس کنند مرکزی که پلیس در آنجا نشسته مأمّن آنهاست. وقتی هم که به آنجا رفتند، آسوده خاطر برگردند و احساس کنند که کارشان راه افتاده است. این معنای پلیس است» (در جمع مسئولان و مردم استان لرستان و شهرهای آبادان، لاهیجان و شوشتر، ۱۳۶۹/۷/۴).

در مجموع مقام معظم رهبری در سخنان خود در طول تاریخ رهبری پربرکت خویش در نظام جمهوری اسلامی ایران، ویژگی‌های زیر را مهم‌ترین ویژگی‌های پلیس شایسته اسلامی و نیروی انتظامی مطلوب می‌دانند و مطرح می‌کنند و از ناجا می‌خواهند که در این سمت و سو حرکت نمایند:

تأمین نظم و امنیت اسلامی جامعه برابر قانون و قانونمندی پلیس

ایشان اولین وظیفه نیروی انتظامی را تأمین نظم و امنیت جامعه مطابق آنچه که قانون مشخص کرده است بیان می‌دارند و در واقع قانونمندی را یکی از ویژگی‌های پلیس اسلامی بر می‌شمارند: «نیروی انتظامی باید نظم امنیت را طبق شرح وظایف که قانون برای آن معین کرده، در سرتاسر کشور به خصوص در مناطق مرزی و بالاخص در برخی از مناطق که گاهی اشراری در آنجا نظم و امنیت را مورد اختلال قرار می‌دهند، به اثبات برساند؛ این آن نکته اصلی و اولی است. باید ثابت کنید که نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، این کفایت و کارایی را برای حمل بار امانتی که بر عهده اوست دارد» (دیدار با فرماندهان نیروی انتظامی سراسر کشور، عید سعید فطر، ۱۳۷۰/۰۱/۲۷).

وی همچنین تأمین امنیت اسلامی را از انتظارات جامعه از نیروی انتظامی می‌داند: «من باید عرض کنم که انتظار امنیت اسلامی، انتظار زیادی از این نیرو نیست. ما وضعی را در نیروی انتظامی کشور داریم که از اول تاریخ نیروی انتظامی تا امروز، بی‌سابقه است. از اولی که در این کشور ژاندارمری و شهربانی به وجود آمد تا امروز که ما بحمدالله نیروی انتظامی یکپارچه و فراگیر داریم، وضعیتی که امروز نیروی انتظامی ما از لحاظ خوب بودن و مثبت بودن دارد، در هیچ زمانی نداشته است. هیچ وقت نیرو فرمانده‌ای به این خوبی و فرماندهی در این حد نداشته است. هیچ وقت نیروی انتظامی، جمعیتی به کم و کیف جمعیت فعلی نداشتند. هیچ وقت نیروی انتظامی مقبولیتی به قدر امروز در میان مردم نداشتند. در دوره‌های گذشته، نیروی انتظامی یعنی ژاندارمری و شهربانی از سال‌های طولانی سابقه دارند، می‌دانند که من چه عرض می‌کنم و نظر مردم نسبت به نیروی انتظامی چگونه بود. امروز نیروی انتظامی از مقبولیت بین مردم برخوردار است. مردم این لباس شما را دوست می‌دارند و به آن احترام می‌کنند. همه اینها نعم الهی است؛ اما اگر شما کار را رها کنید و آن وظایف را با استحکام لازم انجام ندهید، این گونه نمی‌ماند». ایشان همچنین تأمین امنیت اجتماعی را وظیفه نیروی انتظامی می‌دانند: «مطلب دیگری که مایلم قدری درباره آن صحبت کنم، مسئله امنیت اجتماعی است که به نیروی انتظامی مربوط می‌شود. وظیفه نیروی انتظامی، تأمین امنیت اجتماعی است.

معنای امنیت اجتماعی این است که مردم در محیط کار و زندگی خود احساس خوف و تهدید و ناامنی نکنند، این مسئله خیلی مهم است» (دیدار با کارکنان و فرماندهان ناجا ۱۳۷۴/۴/۲۱).

نتیجه اینکه، فرماندهی معظم کل قوا امنیت را شعار و وظیفه اصلی ناجا می‌دانند: «امنیت شعار و وظیفه اصلی و اساسی شماست و برای زندگی مردم و یک جامعه، گاهی از نان شب واجب‌تر و مهم‌تر است. خداوند متعال در قرآن کریم در مقام ذکر نعمت‌های بزرگ خود به جامعه می‌فرماید: «الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَ أَمَّنَّهُمْ مِنْ خَوْفٍ» یعنی گرسنگی و ناامنی در مقابل امنیت و راحتی و رفاه قرار دارد؛ اینها دو عنصر مقابل و مهم‌اند» (مراسم دانش‌آموختگی و تحلیف دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی، ۱۳۸۳/۰۷/۱۵).

ایمان، اقتدار و هوشیاری

همچنین ایشان سه ویژگی ایمان، اقتدار و هوشیاری را از ویژگی‌های اساسی نیروی انتظامی بر می‌شمارند: «نیروی انتظامی باید این سه خصوصیت ایمان و اقتدار و هوشیاری را به طور روز افزون در خود به وجود بیاورند و هرچه هست، بیشتر کنند؛ مردم هم باید به چشم برادران حافظ نظم و امنیت به آنها نگاه کنند» (دیدار با فرماندهان ناجا و قشرهای مختلف مردم، ۱۳۹۷/۰۹/۱۳).

حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) همچنین تأمین اقتدار قانونی ناجا را عامل احساس امنیت آحاد ملت می‌دانند: «آنچه نیروی انتظامی جمهوری اسلامی باید به طور کامل آن را رعایت کند، چند چیز است: اول کسب یک اقتدار قانونی، به طور کامل. از اقتدار شما، دوستان خوشحال خواهند شد. آحاد ملت احساس امنیت خواهند کرد و دشمن و ضد امنیت و آرامش زندگی مردم، خواهند ترسید. باید این اقتدار قانونی را در حد کامل و اعلا برای خودتان تأمین کنید. چه از راه آموزش، چه از راه جلب آنچه که از لحاظ قانونی موجب اقتدار شماست و چه از لحاظ با قدرت به کار بردن آن (مراسم دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی، ۱۳۷۲/۴/۲۶).

اعتماد و اطمینان مردم

ایشان همچنین اعتماد و اطمینان مردم را یکی دیگر از ویژگی‌های نیروی انتظامی مطلوب و پلیس شایسته اسلامی عنوان می‌نمایند: «یکایک شهروندان باید از ته دل به نیروی انتظامی اعتماد و اطمینان داشته باشند... مردم باید به نیروی انتظامی مثل یک صاحب امنیت و مدار امنیت نگاه کنند؛ شما باید این را به وجود بیاورید.»

پایبندی به اصول انقلاب و دین‌داری

از جمله مسائل مورد تأکید ایشان این است که برقراری امنیت و فعالیت در این حوزه مستلزم پایبندی به اصول و دین‌داری می‌باشد بنابراین از اصلی‌ترین ویژگی‌های نیروهای خدوم ناجا می‌بایست تعهد و پایبندی به اصول انقلاب و دین‌داری باشد و بدون وجود این ویژگی، احساس خستگی بر مجریان غلبه خواهد نمود: «شما ببینید در هر کشور چقدر از قوا و تحرکات و تلاش‌ها و نیروهای باطنی یک نظام دولتی صرف می‌شود، برای اینکه این ملت از گرسنگی نجات پیدا کند، یا چقدر از تلاش‌ها بسیج می‌شود، برای آنکه این ملت از بیماری و بلاهای جسمانی نجات پیدا کند؛ عدل آنها باید برای نجات از ناامنی صرف شود. البته ناامنی، شقوق گوناگون و عوامل مختلفی دارد؛ یکی از اهم آنها، همین ناامنی در خیابان‌ها و کوچه‌ها و شهرها و روستاها و جاده‌ها و بیابان‌ها و سرتاسر کشور است که باید با این مبارزه کرد. چه موقع می‌شود درست مبارزه کرد؟ آن وقتی که دین‌دار و پایبند به اصول بود. اگر دین‌داری و پایبندی به اصول نباشد، پای امنیت هم به شدت می‌لنگد. حتی پلیس‌هایی که در دنیا به انضباط معروفند، اگر قید آن معنوی، آن حاکم درونی، آن احساسی که بر همه وسوسه‌ها غلبه دارد در آنها نباشد، کارایی نخواهد داشت. آن احساس چیست؟ بعضی‌ها از میهن دوستی، از احساسات ناسیونالیستی، یا احساسات تشکیلاتی و سازمانی استفاده می‌کنند؛ لیکن واضح شده است که همه اینها در جاهایی لنگ می‌مانند. آن احساسی که همه جا برای خودش را دارد، احساس دینی و احساس حضور در مقابل پروردگار عالم است. هر جا هستیم؛ چه در مرکز این تشکیلات در تهران و در فلان اتاق باشیم، چه در فلان پاسگاه دورافتاده

گوشه کشور در معرض تهاجم باشیم، این احساس حضور الهی لازم است تا انسان کارایی و احساس قدرت پیدا کند و احساس خستگی نکند».

جلوگیری و مقابله با قانون شکنی در جامعه

«در جامعه اسلامی اجازه داده نمی‌شود و نباید داده شود که در ملاء عام، کسانی به حیثیت‌های دینی مردم اهانت کنند و آن را هتک نمایند. چه مرکزی باید جلوی اینها را بگیرد؟ نیروی انتظامی. در جامعه اسلامی اجازه داده نمی‌شود و نباید داده بشود که از مقررات زیستی و شهری و روستایی و صحرایی جمهوری اسلامی تخلف انجام بگیرد؛ کسانی فضا را مخدوش کنند و سلامت فضا را از بین ببرند. چه مرکزی باید جلوی اینها را بگیرد؟ نیروی انتظامی. در جامعه اسلامی و نظام اسلامی، هر آنچه که طبق قوانین شرعی و قوانین مجلس شورای اسلامی و مقررات رایج کشور در بخش آشکار زندگی مردم خفا، کار دیگران است ممنوع است و مجاز نیست که تحقق پیدا کند، اگر دیده شد، دست قوی و قدرتمندی باید بیاید و جلوی قانون شکنی را بگیرد. آن چیست؟ دست نیرومند نیروی انتظامی» (دیدار با فرماندهان و مسئولان عقیدتی سیاسی نیروی انتظامی، ۱۳۷۰/۱۱/۰۲).

مقابله با ناامنی اخلاقی در جامعه

فرمانده کل قوا مقابله با ناامنی اخلاقی را در دو مرحله می‌دانند که مرحله اول، مرحله مخفی است و در آن ریشه‌یابی ملاک است و ایشان آن را وظیفه دستگاه‌های فرهنگی و اجرایی کشور می‌دانند. ولی مرحله دوم که مرحله آشکار است و در آن مقابله با ناامنی اخلاقی که به صورت آشکار در جامعه شکل می‌گیرد و در رویت عموم مردم است را وظیفه نیروی انتظامی بر می‌شمارند: «ناامنی فقط به این نیست که دزد به خانه‌ها یا مغازه‌ها یا بازار یا خیابان بیاید این یک طور ناامنی است؛ ناامنی مالی است. ما ناامنی عرضی و ناموسی هم داریم، جلوی آن را هم شما باید بگیرید. ناامنی اخلاقی هم داریم؛ در آنجا هم شما باید وارد میدان بشوید. البته ناامنی اخلاقی، یک مرحله کار مخفی دارد، یک مرحله ریشه‌یابی دارد؛ آنها کار دستگاه‌های دیگر است؛ اما آنجایی که جلوی چشم قرار می‌گیرد و موجب عدم

امنیت اخلاقی جامعه می‌شود، آن که باید وارد میدان بشود، نیروی انتظامی است» (دیدار با فرماندهان و مسئولان عقیدتی سیاسی نیروی انتظامی، ۱۳۷۰/۱۱/۰۲).

اخلاق‌مداری، شرافت، نجابت، امانت، پاک‌دامنی و پناه‌دل‌های خائف
مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، علاوه بر ویژگی‌هایی که بیان شد، اخلاق‌مداری، شرافت، نجابت، امانت، پاک‌دامنی و پناه‌دل‌های خائف بودن را نیز از ویژگی‌های پلیس اسلامی می‌داند: «شما برادران نیروی انتظامی هر چه از لحاظ اقتدار و سرپنجه قدرت‌مندی که بتوانید عناصر مخل امنیت را در کشور تعقیب بکنند و نیز از لحاظ اخلاق و شرافت و نجابت و امانت و پاک‌دامنی، بر کیفیت خودتان بیفزایید زیادی نشده است. نیروی انتظامی نظام اسلامی ... باید پناه‌دل‌های خائف و ترسان و جان‌هایی که احساس می‌کنند از سوی یک انسان یا جمع و مجموعه‌ای تهدید می‌شوند، باشد. وجود نیروی انتظامی باید احساس امنیت را در بیننده به وجود بیاورد؛ این شأن نیروی انتظامی در نظام جمهوری اسلامی است» (دیدار با جمعی از فرماندهان و کارکنان ناجا، ۱۳۷۶/۰۴/۲۵).

نقطه مطلوب نیروی انتظامی از دیدگاه مقام معظم رهبری

مقام معظم رهبری نقطه مطلوب نیروی انتظامی را که مایه فلاح و رستگاری می‌شود را دو مورد می‌داند؛ اول، زمانی که نام نیروی انتظامی برای مردم آورده شود، از لحاظ روحی احساس امنیت و آرامش کنند. دوم، نیروی انتظامی در نگاه مردم مظهر وظیفه‌شناسی همراه با عزت و سربلندی باشد: «در مجموعه خدمتگزاران کشور، شما یک عضو فعال هستید و جا دارد که هر چه می‌توانید، روش کار و رفتار و کیفیت عمل را به سمت نقطه مطلوب نزدیک کنید. کاری بکنید که وقتی نام نیروی انتظامی آورده می‌شود، مردم از لحاظ روحی، هم احساس امنیت و آتش کنند، هم مظهري از وظیفه‌شناسی همراه با عزت و سربلندی را در مقابل خودشان مشخص کنند؛ این آن نقطه‌ای است که برای نیروی انتظامی حقیقتاً مایه فلاح و رستگاری است (دیدار با فرماندهان و کارکنان نیروی انتظامی، ۱۳۷۸/۰۷/۱۷).

در دیدگاه فرماندهی معظم کل قوا، نیروی انتظامی قدم‌های بلندی را در رسیدن

به نقطه مطلوب برداشته است: «من از همه آقایان و زحماتی که متحمل شده‌اند تشکر می‌کنم، احساس می‌کنم ناجا نسبت به گذشته به سمت یک نیروی انتظامی مطلوب قدم‌های بلندی برداشته و گام‌های بیشتری را بایستی بردارد، زیرا با داشتن چنین فرماندهانی بایستی پیشرفت کند و وجود آقایان هم - خطاب به روحانیون - موجب برداشتن قدم‌های بیشتری است».

تعابیر مقام معظم رهبری از نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران

از مهم‌ترین نشانه‌های رضایت مقام معظم رهبری که بر اساس قانون اساسی بالاترین مقام جمهوری اسلامی ایران هستند، از دستگاه‌ها و نهادهای کشوی، رجوع به تعابیر و فرمایش‌های ایشان است. در قسمت قبل به ویژگی‌های پلیس شایسته اسلامی و نیروی انتظامی مطلوب از دیدگاه ایشان پرداختیم، در این بخش به توصیف‌ها و تعابیر ایشان که در خصوص نیروی انتظامی ارائه نموده‌اند، می‌پردازیم که دلیل بر رضایت ایشان از این نهاد گسترده است:

سازمان رشید، بازوان توانا و شانه‌های پرتحمل

«نیروی انتظامی، آن سازمان رشید، آن بازوان توانا، آن شانه‌های پرتحملی است که می‌تواند و می‌خواهد این بار سنگین را بر دوش بگیرد و این خدمت بزرگ را برای مردم انجام دهد. جوانان عزیز! کسانی که خود را برای خدمات بزرگ در نیروی انتظامی آماده می‌کنید، با این نگاه و با این روحیه در این میدان قدم بگذارید. همت کنید، اراده کنید، سعی کنید، خود را آماده کنید برای اینکه بتوانید آنچه را که این ملت بزرگ و شجاع از شما انتظار دارد یعنی استقرار امنیت کامل، به او هدیه کنید این یک وظیفه بزرگ است و بازوان توانایی که این کار را متعهد است نیروی انتظامی است. بخش مهمی است از این وظیفه (تأمین امنیت) بر دوش نیروی انتظامی است. جوانان با استعداد، جوان‌های مؤمن بحمدالله در این نیرو خود را آماده می‌کنند که به این وظایف بزرگ برسند» (مراسم دانش‌آموختگان دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی، ۱۳۷۹/۰۷/۱۸).

چشم بینا و بصیر و دست قدرتمند

«... مردم باید احساس کنند که چشم بینا و بصیر و دست قدرتمندی مراقب آنهاست چه در مسئله رفت و آمدهای شهری، چه در حفظ حریم‌های خانوادگی، چه در حفظ حریم‌های کسبی، چه در بقیه چیزهایی که لایه‌های پنهان‌تر این مسئله است. انجام مفاسد گوناگون اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و مراکز فساد و غیره. حضور نیروی انتظامی باید این فایده را برای مردم داشته باشد که آنها احساس امنیت کنند؛ این هم با گفتن حاصل نمی‌شود با عمل شما حاصل می‌شود. ما موارد متعددی هم دیده‌ایم که عملکرد نیرو مایه اطمینان و امید مردم به اینکه حامی دارند شده است؛ این خوب است. به جای زبان، باید عمل شما با مردم حرف بزند. تعلیم ما باید با عمل باشد؛ همان‌طور که حضرت علی (ع) فرمود: اگر می‌خواهید دیگران را تأدیب کنید و به راه درست و ابدارید، با عمل خودتان این کار را بکنید؛ بیش از آنچه با زبان خود این کار را انجام دهید مردم خوشبختانه هم می‌بینند و می‌فهمند و هم قدر شناسند» (دیدار فرماندهان نیروی انتظامی ۱۳۸۳/۱۲/۱۶).

نعمت خدا و برکت الهی

مقام معظم رهبری وظیفه ناجا در تأمین امنیت جامعه را نعمت خدا و برکت الهی می‌داند: «امنیت را در بخش عظیمی از زندگی و حیات اجتماعی و فردی مردم، نیروی انتظامی تأمین می‌کند؛ این را باید نعمت خدا متوجه به خود بدانید هر کسی که در این نیرو و در این لباس خدمت می‌کند، باید احساس کند که این خدمت، یک نعمت و یک برکت الهی است؛ آن را قدر بداند. قدر دانستن هم به این است که برای آن، حقیقتاً از وجود خود مایه بگذارد.» (دیدار با فرماندهان و کارکنان نیروی انتظامی ۱۳۷۸/۷/۱۷)

مجاهدان فی سبیل الله

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در تعبیری بی‌نظیر از نیروی انتظامی، از آن با نام مجاهدان فی سبیل الله یاد می‌کنند: «امروز آن کسانی که در قالب نیروی انتظامی سعی می‌کنند آرامش راه، امنیت راه، آسایش خیال را برای آحاد شهروندان کشورمان

فراهم کنند، در حقیقت به معنای واقعی کلمه، مجاهدان فی سبیل الله هستند» (مراسم دانش‌آموختگان دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی، هفته ناجا سال ۱۳۹۱).
 معظم له در نهایت با ابراز رضایت از سازمان متدین نیروی انتظامی و پلیس اسلامی کشور که ضامن امنیت جامعه اسلامی هستند، عمل انکار کنندگان آن را نابخردانه و خائنانه می‌داند: «اینکه عده‌ای لزوم وجود و اهمیت عناصر و عوامل مؤمنی را که ضامن امنیتند و از اول انقلاب تا امروز هم نشان داده‌اند که امنیت را برای این ملت به وجود می‌آورند انکار کنند، این نابخردانه و یا خائنانه است؛ از این دو حال خارج نیست. وجود نیروهایی که بتوانند برای این ملت و این کشور و برای هر فعالیت سازنده و حیاتی در این مملکت امنیت به وجود بیاورند برای هر ملتی مثل هوا و آب ضروری است؛ عده‌ای می‌خواهند اینها را انکار کنند. نیروهای نظامی و انتظامی و بسیج عمومی مردم ما، مؤمن و با اخلاصند و به عنوان پشتوانه‌ای که هیچ خدشه‌ای در آن راه ندارد، محسوب می‌شوند. نیروی نظامی با اخلاص ما کم نیستند. اینها سازمان‌های مبتنی بر ایمان‌اند؛ در این بحثی نیست اما فرقی است بین آن نیروهایی که به عنوان وظیفه سازمانی وارد میدان دفاع می‌شوند با نیروهایی که به دنبال انجام وظیفه ایمان و عشق و به دنبال دستور قاطع عواطف برخاسته از اعماق جان وارد میدان می‌شود» (دیدار با پاسداران و بسیجیان مشهد، ۱۳۷۸/۶/۱۰).

نتیجه‌گیری

امنیت در زمره نیازهای اولیه و اساسی جوامع انسانی بوده است. به‌طور کلی از امنیت، به فقدان تهدید نسبت به ارزش‌ها، اهداف و منافع تعریف شده و امنیتی را که اسلام به آن بها داده، امنیت همه جانبه است. در نگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، امنیت نیاز اساسی جامعه می‌باشد و کشور برای رسیدن به توسعه و پیشرفت و موفقیت در عرصه‌های علمی و دانشگاهی و رسیدن به افتخارهای بزرگ نیازمند امنیت است. ایشان همچنین به عدالت در زمینه امنیت اعتقاد دارند و امنیت را متعلق به همه آحاد جامعه و بدون توجه به سلاقی سیاسی، تفاوت‌های دینی، زبانی، نژادی و قومیتی می‌دانند و معتقدند که باید چتر امنیت بر سر تمامی ملت گسترانیده شود و فقط مجرمان در حال ارتکاب جرم یا در جهت ارتکاب

جرم را از این قاعده مستثنی می‌دانند. در نگاه معظم له، امنیت به اقسام مختلفی نظیر نظامی و انتظامی، اقتصادی، سیاسی، فکری و عقیدتی، اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی، امنیت مرزها و شهروندی تقسیم می‌شود. ایشان بیکاری، اعتیاد و رواج مواد مخدر، سیاست‌های جاه‌طلبانه و غیرمسئولانه، دخالت دشمن خارجی و تحریک‌های خارجی و زلزله و عدم قاطعیت دستگاه امنیت را از مهم‌ترین عوامل ایجادکننده ناامنی در جامعه بر می‌شمارند. از دیدگاه فرماندهی معظم کل قوا، ویژگی‌های پلیس شایسته اسلامی و نیروی انتظامی اسلامی مطلوب عبارت هستند از: تأمین نظم و امنیت اسلامی جامعه برابر قانون و قانونمندی پلیس، ایمان، اقتدار، هوشیاری، اعتماد و اطمینان مردم، پایبندی به اصول انقلاب و دین‌داری، جلوگیری و مقابله با قانون شکنی در جامعه، مقابله با ناامنی اخلاقی، اخلاق‌مداری، شرافت، نجابت، امانت، پاک‌دامنی و پناه دل‌های خائف بودن.

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) نقطه مطلوب نیروی انتظامی که مایه فلاح و رستگاری می‌شود را دو مورد می‌دانند: اول، زمانی که نام نیروی انتظامی برای مردم آورده شود، از لحاظ روحی احساس امنیت و آرامش کنند. دوم، نیروی انتظامی در نگاه مردم مظهر وظیفه‌شناسی همراه با عزت و سربلندی باشد. در دیدگاه ایشان، نیروی انتظامی در رسیدن به نقطه مطلوب قدم‌های بلندی را برداشته است و ایشان همواره در بیانات خود از عملکرد پلیس و نیروی انتظامی کشور اعلام رضایت نموده و از تعابیر بلندی نظیر سازمان رشید، بازوان توانا و شانه‌های پرتحمل، چشم بینا و بصیر و دست قدرتمند، نعمت خدا و برکت الهی و مجاهدان فی سبیل الله یاد نموده‌اند که نشان‌دهنده جایگاه رفیع نیروی انتظامی و اهمیت وظایف آن در نگاه مقام معظم رهبری است.

منابع

- آذر، ادواردی و این مون چونگ (۱۳۷۹). امنیت در جهان سوم. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- آقا بخشی، علی (۱۳۷۴). فرهنگ علوم سیاسی. تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران.
- آقایی، علی اکبر (۱۳۷۹). مطبوعات و امنیت ملی. مجموعه مقالات همایش رسانه‌ها و ثبات سیاسی - اجتماعی جمهوری اسلامی ایران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- بوزان، باری (۱۳۷۸). مردم دولت‌ها و هراس. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- تاجیک محمد رضا (۱۳۸۱). مقدمه‌ای بر استراتژی امنیت ملی. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- طبیعی، منصور (۱۳۷۹). سیمای امنیت در نهج‌البلاغه. تهران: سازمان عقیدتی سیاسی ناجا - دفتر سیاسی، چ اول. عمید، حسن (۱۳۷۲). فرهنگ لغت عمید.
- عمید زنجانی، عباسعلی (۱۳۷۳). فقه سیاسی، تهران: انتشارات امیرکبیر، چ سوم، ج اول.
- فصل‌نامه امنیت اجتماعی، شاخص‌های اصلی سنجش و امنیت. ۱۳۸۲.
- (۱۳۷۲). لغت‌نامه دهخدا. تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران. ج ۲.
- ماندل، رابرت (۱۳۷۹). چهره متغییر امنیت ملی (ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی). انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- نشریات چشمه همیشه جاری (بیانات مقام معظم رهبری). معاونت سیاسی ساعس ناجا.
- نیروی انتظامی؛ مظهر اقتدار ملی (مجموعه بیانات فرماندهی معظم کل قوا از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۸۸) (۱۳۹۱). تهران، معاونت سیاسی ساعس ناجا.
- وائقی، قاسم (۱۳۸۰). تدابیر و سیره عملی علی (ع) در تأمین امنیت اجتماعی. تهران: مرکز تحقیقات و پژوهش‌های ناجا.
- نهج‌البلاغه.
- پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری.

